

Det franske flyet «Latham». Alt som ble funnet igjen av det var den ene pongtongen.

Luftskipet «Norge» – N1 – ved fortoyningmasten etter ankomsten til Oslo.

ØRNENS siste flukt

● «Right away! Svar at jeg er klar til å starte øyeblikkelig!» Det var sin verste uvenn Roald Amundsen øyeblikkelig var klar til å unnsette. Det var for å redde mannen som hadde baktalt ham og skaffet ham store ubehageligheter, at han skulle ofre sitt eget liv.

Han døde slik han hadde levd: Alltid klar til dåd.

Av Idar Kristiansen

Riiser-Larsen reddet situasjonen

Turen hadde ikke forløpet uten dramatik – takket være Nobile, som sov mer enn noen annen, såvel i sin sovepose som utenfor den.

Riiser-Larsen gjorde et helt utmerket arbeid som navigatør på den 5400 km lange strekningen. Men «dette er ikke alt som skyldes Riiser-Larsen», skrev Amundsen i sin bok «Mitt liv som polarforsker». «Tre ganger under flyvningen reddet hans åndsnerverelse oss fra ulykker, som Nobiles nervøsit og totale mangel på selvbeherskelse truet med å påføre oss.»

Oscar Wisting – «en av de beste menn som nogen sinne har levet» – stod ved høyderoret på et bestemt tidspunkt. Nobile bad ham flytte seg slik at han selv kunne «føle» skipets balanse, og overtok roret. Et øyeblikk senere stod han med ryggen vendt forover, mens han skjodesløst tordnet rattet, med den følge at «Norge»s baug satt kurs ned mot isen. Nobile merket intet, og Amundsen ville ikke gripe inn i Nobiles manøvrering, da Nobile «etter sjøens og luftens lov» var suveren.

Riiser-Larsen, som forstod faren, syntes det var viktigere å redde liv enn å overholde «sjøens og luftens lov» inntil døden. Han bykset bort til rattet, skjøv Nobile hardhendt til side, og gav oppgangsror. I siste sekund gikk aktre motorgondol klar av isen, med få tommer.

Neste episode var nesten nøyaktig lik den første.

Men denne gang var det et kraftig rop fra Riiser-Larsen som vekket Nobile opp av dvalen. Automatisk adlød han Riiser-Larsens ordre, og igjen gikk «Norge» såvidt klar av isen.

En tredje episode fant sted da skipet var kommet inn i tykk tåke. «Norge» holdt 80 kilometers fart. Den minste forskjell på avveiningen av skipet kunne føre det bardus i isen. Nobile søkte å komme over tåken, men lot skipet stige så fort at trykket utenfor i atmosfæren ble redusert i den grad at trykket inne i skipet truet med å sprengte gassekkene. Nobile mistet totalt fatningen. I siste øyeblikk løp tre nordmenn forover på kjølsvinet under gassekkene, og fikk ved hjelp av sin vekt tvunget baugen nedover til mindre farefulle høyder.

Etter landingen skydde Nobile knapt noe tenkelig middel for å gi utseende av at han, Mussolinis offiser, hadde vært den egentlige leder av ferden. Det kan knapt forbause noen at italiensk presse bakket ham opp. Heller ikke kan det forbause at en tysker, som var gift med en italienerinne, skrev en bok som angrep Amundsen og forsvarte Nobile. Mer forbausende var det at en norsk marineoffiser lot seg bruke til å skrive et anonymt forord til boken. På bakgrunn av det som hendte er det også forbausende at man i Tromsø, den by som mer enn noen annen bærer preg av Amundsens markante profil, for noen år siden fant det riktig å reise en minnestøtte til ære for Nobile, med Nobile som æresgjest ved avdukingen.

Kanskje har man i Tromsø tenkt at det å glemme smålighet og kiy er i Amundsens ånd. Det er i Amundsens ånd men derfra til å reise minnestøtte over småligheten og kivet, er et drøyt stykke.

Til unnsetning for Nobile

Med fullføringen av flukten over polhavet anså Amundsen sin karriere som forsker avsluttet. Han hadde vært på Sydpolen og over Nordpolen. Alle sine ungdoms mål hadde han nådd. Nå kunne ørnen folde vingene. Javel, en sommerferie på Svalbard, det kunne han fortsatt tenke seg. Men for øvrig fikk andre og yngre krefter overta hva polarforskningen angikk.

Nobile var en av dem som stod klar til å overta. Han innbilte seg fortsatt at det å være polarforsker var ensbetydende med å opptre i gallauniform. Mangel på innsikt i polarforhold og overvurdering av egne evner var to av de viktigste årsaker til at «Italia», ført av Nobile, styrtet i isen den 25. mai 1928.

«Jeg er klar til å starte øyeblikkelig!» svarte Amundsen da nødsbudskapet kom. Men han var ikke klar. Han hadde ingen maskin. Allerede dagen etter ulykken var norske marineflygere på vei nordover, en rekke andre kom etter. Men en maskin til Amundsen? Umulig! Skaffe penger i Amerika til å kjøpe en? Umulig! En maskin fra Tyskland? Umulig!

Forts. side 54

SKIPS- MASKINER

Dampanlegg - Motor-
anlegg - Automatikk

800 s. - 800 ill. Kr. 178,-

Det norske standardverket
for maskinfolk ombord og
i land!

Utdrag av innholdet:

Kjelenanlegg - Dampotampellmaskiner

Dampurbiner - Bensinmotorer

Gledehodemotorer - Samdieselmoto-

rer - Dieselmotorer - Gasoturbiner

Propelldrift - Maskinell utrustning

Automatisk regulering - Fødevanna-

regulering og fyringskontroll.

Bestill boken 1 dag fra Deres bok-

handler eller fra forlaget.

Fra TEKNOLOGISK FORLAG,

Enebakkveien 117, Oslo 6, bestilles:

SKIPSMASKINER. Betaling:

Kr. 178,- pr. postoppkrav. Fraktfritt.

Kr. 95,- pr. postoppkrav. Kr. 80,-

pr. 30 dager. Fraktfritt.

Kr. 28,- + porto ved levering. Se-

ner 5 mnd. rater à kr. 30,-. For-

behold med hensyn til eiendoms-

retten til bøkene er betalt.

Navn:

Adr.:

Sett kryss ved det som passer. Sendes

i åpen konvolutt for 50 øre. VM31/72

AUTAN®

holder myggen på avstand - lenger!

Autan hudspray holder alle stikkende insekter borte i ca. 6 - 8 timer. Tørker hurtig, smitter ikke. Behagelig duft. Hudvennlig - også for barn. Fåes dessuten som stift.

Eneforh. A/S Elfako, Oslo

Perfeksjonisten...

forts. fra side 35

tiden burde være på Heide Rosendahl side, helt til 2. september kan hun finpusse hekkeløpet, som imidlertid ikke er dårligere enn at hun er tysk mester på distansen.

Treneren Gerd Osenberg vil sikkert også i vesentlig grad bidra til at den tyske storfavoritten vil være så godt forberedt at hun kan innfri de store forventningene. Han har i en årrekke tatt hånd om Heide Rosendahl, og de resultatene som allerede er blitt oppnådd, tyder på at det har vært et fruktbart samarbeid. Treneren skal utvilsomt ha sin betydelige del av æren for at Heide Rosendahl nå tilhører den absolutte verdenselite.

En kombinasjon av ærgjerrighet og intelligens og det overtaket seieren over Burghild Pollak fra Øst-Tyskland i Europamesterskapet gav, gjør at Heide Rosendahl er et av Vest-Tysklands sterkeste kort under De olympiske leker. Allerede som 19-åring ble hun nr. to i femkamp i Europamesterskapet, i 1968 ble hun nr. åtte i lengde i De olympiske leker, og i fjor ble hun Europamester i femkamp og nr. tre i lengde, der hun altså innehar verdensrekorden. Dessuten har denne allsidige idrettskvinnen 12 tyske mesterskap, og i München har hun store sjanser til å sikre seg ytterligere medaljer til denne samlingen.

Skal vi være enige om at vi bør holde et ekstra godt øye med den engelske personligheten David Hemery og den vest-tyske hjemmefavoritten Heide Rosendahl når dansen rundt gullkalven tar til i München? Begge er nemlig gode nok til å havne øverst på seierspallen.

Druens siste...

Fort. fra side 39

Frankrike ble løsningen. Nordmannen, grosserer Peterson i Paris fikk utvirket at maskin og mannskap skulle stilles til disposisjon for Amundsen av det franske marindepartementet. Den berømte franske flykommandant Guilbaud skulle være fører. Flyet var ikke særlig velegnet, helst ville Amundsen hatt en Dornier Wal. Men der lå mennesker og led nød oppe i isødet, det hastet med å komme dem til unnsetning. Amundsen takket for det han fikk, og ilte nordover til Tromsø via Bergen hvor Leif Dietrichson ble tatt om bord. Heller ikke Dietrichson likte flyet. Det hindret ham ikke å bli med - selv om han ikke for hadde fått en utmerket jobb i det kanadiske flyvåpen.

Den 18. juni klokken 6 om morgenen kom «Latham» til Tromsø i strålende solskinn. Amundsen tok inn hos sin venn Zapffe, og gikk etter frokosten til sengs for å få en sårt tiltrengt hvil. Ved 11-tiden var han oppe igjen.

«Det falt en underlig stillhet over dette vårt siste samvær,» forteller Zapffe. «Jeg følte meg nesten litt forlegen for ham - omtrent som overfor en syk venn, til hvem man ikke riktig vet hva man skal si.»

Etter middag skulle Amundsen tenne sin pipe, men fyrtoyet hans ville ikke virke. Han rakte det til Zapffe:

«Behold det du, som en erindring om denne siste ferd.»

Zapffe protesterte, han kunne få reparert det på et øyeblikk.

«Nei, jeg får ikke bruk for det.»

Han fikk ikke bruk for det.

Han fikk ingen lett død

Tungt lastet, uvillig lik en forspist fugl, lettet «Latham» klokken 4 om ettermiddagen fra det solblanke sundet, mens tusenvis av øyne fulgte den sørøver mot Rya.

Tre timer senere hørtes det siste livstegn - et rop gjennom eteren. Siden: Stumhet.

Hva hadde hendt? Vi vet ikke. Vi kan bare gjette.

En av dem som skulle ha de beste forutsetninger for å gjette, var Riiser-Larsen.

Mange år senere - ca. trede år senere - sa han under et foredrag i Malmö omtrent som så: - Roald Amundsen fikk ingen lett død. Pongtongen som ble funnet må være blitt skrudd løs for å brukes som en slags livbåt. Sannsynligvis har de måttet nødlande nær Bjørnøya. Så har de siden kjempet mot havet - og tapt.

Hva som enn måtte ha skjedd, kan det være riktig å minnes Peter Freuchens ord:

- Livet gav ham udødeligheten, og derfor kunne døden ikke gjøre ham skade. Hans land vokste gjennom ham, og verden er blitt større ved hans gjerning. Bedre ros kan ikke gis en mann.

(Slutt)

Prestedatteren....

Fort. fra side 9

uforsvarlige, også til kriminelle, handlinger. I sin tilbøyelighet til selvbedrag har dette imidlertid vanskelig å bli klart for henne.»

Guhrun Ensslin var klar over sin sjelelig ustabile tilstand. En søster og en bror led av psykiske forstyrrelser. Broren tok livet av seg. Deretter ble

hun selv lagt inn på sykehus til observasjon. Dommen ble at Guhrun Ensslin «ikke gav inntrykk av å være en schizoid (sjelelig spaltet) person.»

Men hun utsatte seg selv stadig for farlig innflytelse. På universitetet i Tübingen slo hun seg sammen med en ung mann som ikke var mindre ustabil enn henne. Han het Bernhard Vesper, han ble senere avhengig av rusgift, og begikk selvmord i 1971.

Guhrun Ensslin og Bernhard Vesper levde sammen som ektefolk i tre år. De reiste sammen til Berlin, hvor Vesper fikk arbeid i Voltaire-Verlag, et forum for det radikale venstre. Arbeidet i forlaget åpnet også veien for Guhrun til Berlins litterære kretser. I 1967 ble deres sønn Felix født. Rudi Dutschke, som dengang stod på høyden av sin popularitet, var barnets fadder.

Oppstand mot samfunnet

Tre uker senere - hun hadde knapt kommet seg etter nedkomsten - deltok Guhrun i den massedemonstrasjonen mot Sjahan av Persias besøk hvor studenten Benno Ohnesorg ble skutt av politiet. Det var en viktig hendelse for Guhrun. Hennes tilbøyelighet til å gå til ytterligheter ble nå til et konkret mål: Oppstand mot samfunnet.

«Anti-samfunnets» rede var den gang «Kommune 1», med initiativtakere Teufel, Langhans, Kunzelmann. Der traff hun også Andreas Baader.

Han var annerledes enn alle hun kjente fra tidligere. Han pratet mindre, sø oftere til og fant ut at alt var noe «dritt» - spesielt studentene og medlemmene av «Kommune 1» (han foretrakk å bo alone og komfortabelt).

- De prater, jeg gjør ting, pleide han å si. Hvilket skulle bety at han var en handlingens mann. Han kunne behandle våpen, han kunne fikse biler.

Hun ble fascinert. I flere år hadde hun levd sammen med en bløtaktig, forpint intellektuell, i årevis hadde hun bare lyttet til kloke menns tale, men aldri sett noen «gjøre noe». Nå møtte hun en som ganske enkelt fikset biler.

For ham var dette underholdning, for henne var det samfunnsprotest. Lederen, som hun psykisk var som skapt for, var der.

Alt gikk hurtig; avskjed med Vesper og barnet, de første aksjoner med Baader i Berlin, reise til Frankfurt og brannstiftelsen i varehuset. 14 måneders fengsel ble resultatet.

Da hun kom ut av fengslet, var hun mer radikal enn noen sinne. Hun gikk nå planmessig til verks. Uten hennes hjelp var vel Andreas Baader aldri blitt en bygerilja-leder. Guhrun Ensslin, ikke Baader, kjente adressene hvor de kunne vente penger, husly og annen hjelp. Hun, ikke han, fascinerte journalisten Ulrike Meinhof slik at hun sluttet seg til deres gruppe. Det var også Guhrun Ensslin som presset på for å få befridd Andreas Baader etter at han var blitt arrestert i Berlin i 1970. Hun - som selv var ettersøkt for soning av rest-straffen etter varehus-brannen - var så dristig at hun under falsk navn besøkte sin elskede i fengslet!

Da hun ble befridd, dannet de sammen kjernen til det som med urette er blitt kalt «Baader-Meinhof-bandens». Uten Guhrun Ensslin ville nemlig denne banden aldri ha blitt til.

I to år ble hun jaget. Alltid når politiet fant et av «Rote Armee Fraktion»s forlatte smuthull, støtte de på spor etter Guhrun Ensslin. I forskjellige forkledninger bygde hun opp et nett av støttepunkter - til og med i sin hjemby Stuttgart, selv i Tübingen. Hun mistet først sin selvtilitt da Andreas Baader ble tatt. Han ville formodentlig forbudt henne å ta av seg jakken med den skarpladde pistolen i en butikk. - Svin, var det første hun sa da hun ble arrestert. - Hva har dere gjort med Andreas?